

การตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของเยาวชนในเรื่องการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

Youth's Awareness and Participation to Cyberbullying on Political Expression

วนักร เต็มรัตนกุล. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

Tanapat Temrattanakul. Faculty of Humanities and Social Sciences.

Email : tanapat.temrattanakul@gmail.com

Received: 20 January 2023 ; Revised 2 February 2023 ; Accepted 28 February 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง 2) ศึกษาการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของเยาวชนในเรื่องการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และ 3) สร้างแนวทางส่งเสริมให้เยาวชนรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์และแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้แบบวิเคราะห์เนื้อหาสื่อออนไลน์เพื่อศึกษาแนวทางการกลั่นแกล้งทางการเมืองที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ และการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเชิงสำรวจเพื่อศึกษาการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมกับการกลั่นแกล้งของกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาบูรณาการร่วมกันเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ผลการศึกษา พบว่า มีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การยก "คำพูด" ของบุคคล 2) การสะท้อน "ภาพลักษณ์" ของบุคคล และ 3) การบรรยาย "สถานการณ์" จากความจริง การศึกษาการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของเยาวชน พบว่า มีการตระหนักรู้ต่อผู้ส่งสารและผู้รับสารโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย มีการตระหนักรู้ต่อเนื้อหาการกลั่นแกล้งโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย มีการตระหนักรู้ต่อช่องทางสื่อสารอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก และมีการตระหนักรู้ต่อปฏิกิริยาตอบกลับในรูปแบบที่แตกต่างกัน สำหรับแนวทางส่งเสริมให้เยาวชนรู้เท่าทันการกลั่นแกล้ง ผู้วิจัยได้สร้างโมเดลการรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ที่มีชื่อว่า "IC3" ซึ่งประกอบด้วยการวิเคราะห์ 3 ส่วน ได้แก่ "I" (Identify) คือ "การระบุตัวตน" ของผู้ส่งสาร "C" (Construct) คือ "การประกอบสร้าง" เนื้อหาของผู้ส่งสาร และส่วนสุดท้ายคือ "3" คือ การวิเคราะห์พฤติกรรมการสื่อสารเพื่อการกลั่นแกล้ง 3 แบบ ได้แก่ "W" (Wording) หรือ การยกคำพูดของบุคคลมาบอกเล่าต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการกลั่นแกล้ง "I" (Image) หรือ การสะท้อนภาพลักษณ์ของบุคคลในลักษณะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการกลั่นแกล้ง และ "S" (Situation) หรือ การบรรยายสถานการณ์ที่เลือกมานำเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการกลั่นแกล้ง

คำสำคัญ: การตระหนักรู้, การมีส่วนร่วม, การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์, การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

Abstract

The objects of this research were 1) to study the cyberbullying strategy conducted on political expression 2) to study the youth's awareness and participation to cyberbullying on political expression and 3) to construct a guidance model for enhancing youth's media literacy of cyberbullying on political expression. The study was conducted by a mixed method methodology which utilized a content-analysis form for collecting qualitative data from the sample groups of specified online media, with the objective of studying the cyberbullying strategy conducted on political expression, and a questionnaires for gathering data from the sample groups of determined youth, with the objective of studying the youth's awareness and participation to cyberbullying on political expression. The researcher integrated data collected from the mentioned methods, as well as the communication model SMCR and the CMC theories, to construct a guidance model for enhancing youth's media literacy of cyberbullying on political expression.

This research found that there are 3 cyberbullying strategies conducted on political expression which consists of 1) the W "wording" strategy which was utilized by presenting persons' speeches considered as being positive for the alliance and negative for the antagonist 2) the I "Imaging" strategy which was utilized by presenting persons' positive images for the benefit of the alliance and negative images for the disadvantage of the antagonist and the S "Situation" strategy which was utilized by manipulating the truth of situation and presenting political situations as being positive for the alliance and negative for the antagonist. Additionally, the study from the questionnaires found that the youth showed their low level of awareness on sender and receiver of 4 categories consisted of anonymity, construction of identity, and exaggerated perception, the low level of awareness on bullying content of 4 categories consisted of to discredit, to defame, to accuse, and to distort, the medium high level of awareness on utilizing communication channels and applications such as messages, voices, pictures, and more, and lastly, the varied levels of awareness on reaction to cyberbullying consisted of the low level on persuasive purposes, the high level on instant reaction, and the medium level on intense reaction. For the guidance model, the researcher has integrated data collected from both methods to construct a guidance model called "IC3" which is intended to enhance the youth's media literacy on political cyberbullying by analyzing 3 factors, the first one is the I "Identity" of the sender, the second one is the C "Construction" of the content, and the third one is the "3" cyberbullying strategies which were above mentioned, the W "wording", the I "Imaging", and the S "Situation", respectively. It is found that the guidance model has helped identifying the sender's identity, exposing the construction of content, and classifying the cyberbullying strategies, enhanced the level of awareness on cyberbullying conducted on political expression and promoted proper participation to cyberbullying content.

Keywords: Awareness, Participation, Cyberbullying, Political Expression

บทนำ

การกลั่นแกล้ง (Bullying) ถือเป็นพฤติกรรมรูปแบบหนึ่งของมนุษย์ที่มีพื้นฐานมาจากความขัดแย้ง (Conflict) อันเป็นผลมาจากหลายสาเหตุ เช่น การแข่งขัน การเป็นปรปักษ์ ความเกลียดชัง ความอิจฉาริษยา หรือการแย่งชิงผลประโยชน์ เป็นต้น โดยการกลั่นแกล้งเป็นพฤติกรรมที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลต้องการแสดงอำนาจ การข่มขู่ การครอบงำ การบีบบังคับ หรือการมีอิทธิพลเหนือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น การกลั่นแกล้งมักเป็น “พฤติกรรมอิงกลุ่ม” (Collective behavior) ที่บุคคลรวมตัวกันในลักษณะ “ฝูงชน” (Mobbing) ซึ่งมีเจตนาในการโจมตีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลหนึ่ง ๆ ที่มักมีลักษณะอ่อนแอ โดดเดี่ยว หรือไม่สามารถปกป้องตนเองได้ในทางสังคม โดยการรวมกลุ่มกันนี้เองที่ทำให้กลุ่มผู้กลั่นแกล้งดูเหมือนมีอำนาจและความก้าวร้าวมากขึ้น กล่าวได้ว่า พฤติกรรมที่ถือว่าการกลั่นแกล้งในสังคมนั้นจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญ ดังนี้ ได้แก่ 1) เจตนาที่ประสงค์ร้าย 2) ความไม่สมดุลทางอำนาจ 3) การโจมตีที่ต่อเนื่องและเป็นอุปนิสัย ทั้งนี้ การศึกษาพบว่าสาเหตุของการกลั่นแกล้งมักมาจากหลายประการ เช่น เคยถูกกลั่นแกล้งมาก่อน ความรู้สึกโดดเดี่ยว ความพึงพอใจในตนเองต่ำ การถือตนสำคัญ หรือการประเมินคุณค่าที่ไม่เท่าเทียมกัน เป็นต้น (มูลนิธิยุวพัฒน์, 2563)

กล่าวได้ว่า การกลั่นแกล้งในสังคมนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ ได้แก่ 1) การกลั่นแกล้งทางร่างกาย (Physical bullying) คือ การกลั่นแกล้งที่มีเจตนามุ่งให้เกิดการบาดเจ็บต่อร่างกายหรือความเสียหายต่อทรัพย์สินของตัวผู้ถูกกลั่นแกล้งโดยตรง 2) การกลั่นแกล้งทางวาจา (Verbal bullying) คือ การกลั่นแกล้งที่มีเจตนามุ่งให้เกิดความอับอายหรือความโกรธแค้นด้วยการใช้ถ้อยคำวาจาที่มีลักษณะดูหมิ่น ใส่ร้ายป้ายสี หรือทำให้บุคคลดูเหมือนด้อยคุณค่าลงมาจากความเป็นจริง โดยการกลั่นแกล้งดังกล่าวสามารถดำเนินการผ่านการใส่คำพูดหรือการเขียนข้อความก็ได้ และ 3) การกลั่นแกล้งเชิงสัมพันธ์ (Relational Bullying) คือ เป็นการกลั่นแกล้งที่มีเจตนามุ่งทำลายความมีชื่อเสียงหรือสถานภาพทางสังคมของบุคคลด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยการกลั่นแกล้งวิธีนี้มักไม่แสดงออกมาให้เห็นเด่นชัดแบบสองวิธีการแรก แต่เป็นพฤติกรรมการกลั่นแกล้งที่มีลักษณะซ่อนเร้นและสังเกตเห็นได้ยาก การดำเนินการดังกล่าวมักผ่านการวางแผนอย่างรอบคอบและมีความต่อเนื่องยาวนานในการกลั่นแกล้ง โดยผู้กลั่นแกล้งจะใช้กลวิธีต่าง ๆ เพื่อสร้างความมีเหตุและผลของการกลั่นแกล้งเพื่อมุ่งใจให้บุคคลรอบข้างเกิดความคล้อยตาม ยินยอม และเข้าร่วมกลุ่มกับตนเองเพื่อโจมตีบุคคลผู้ที่ตกเป็นเป้าหมายของการกลั่นแกล้งนั่นเอง

การกลั่นแกล้งในปัจจุบันได้พัฒนาตนเองให้มีความซับซ้อนและสามารถสร้างผลกระทบได้มากยิ่งขึ้น การเกิดขึ้นและแพร่กระจายตัวของสื่อออนไลน์เป็นผลให้ผู้คนในสังคมมีความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อสื่อสารมากขึ้น และยังทำให้เกิดแบบแผนใหม่ ๆ ในเรื่องการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งไม่เคยได้พบเห็นมาก่อนในอดีตซึ่งหนึ่งในนั้นคือ “การกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์” (Online bullying) ข้อมูลจาก รศ.นพ.ชาญวิทย์ พรนภดล ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ระบุว่า การกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ หรือ cyberbullying หมายถึง การกลั่นแกล้งโดยใช้สื่อดิจิทัล เช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต โพสต์ ส่ง หรือแชร์ข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอที่มีเนื้อหาด้านลบของผู้คนสู่โลกออนไลน์ เพื่อล้อเลียนให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งอับอายหรือเสื่อมเสียชื่อเสียง (ประชาชาติธุรกิจ, 2563) ทั้งนี้ การกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ยังเป็นที่รู้จักกันในชื่อ Cyberbullying เนื่องจากเกิดขึ้นในบริบทของโลกไซเบอร์ซึ่งถือเป็นพื้นที่การสื่อสารเสมือนจริงที่ถูกสมมติขึ้น โดยผู้กลั่นแกล้งจะใช้เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ ที่อยู่ในโลกเสมือนจริงเพื่อสร้างการโจมตีแก่ผู้ที่ตกเป็นเป้าหมายของการกลั่นแกล้ง

โดยการกลั่นแกล้งผ่านสื่อออนไลน์นั้นเกิดขึ้นเมื่อผู้มีเจตนากลั่นแกล้งทำการนำเสนอข้อมูลบางอย่าง ที่เป็นการโจมตีภาพลักษณ์ (Image) หรือความน่าเชื่อถือ (Credibility) ของผู้ที่ตกเป็นเป้าหมาย ซึ่งข้อมูลที่นำมาโจมตีนั้นอาจประกอบด้วยข้อมูลต่าง ๆ เช่น ข้อมูลส่วนตัว คำหยาบคาย คำข่มขู่ การวิพากษ์วิจารณ์ ภาพลามกอนาจาร หรือข่าวลือ เป็นต้น หากเปรียบเทียบกับกรกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิมแล้วอาจกล่าวได้ว่า การกลั่นแกล้งแบบเดิมมักไม่สามารถปิดบังตัวตนของผู้กลั่นแกล้งเนื่องจากโดยปกติมักเป็นบริบทของการสื่อสารแบบเผชิญหน้า แต่ในบริบทของการสื่อสารแบบออนไลน์นั้นบุคคลใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นตัวกลาง (Computer-mediated communication) จึงทำให้ผู้สื่อสารสามารถปกปิดข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ซึ่งสภาวะนิรนามมีผลทำให้ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผลกระทบของตนเอง และสามารถในการเลือกประกอบสร้าง “ตัวตน” (Self) ของตนเองใหม่เพื่อให้ตนเองต่อเจตนาของการกลั่นแกล้ง นอกจากนี้ ผู้กลั่นแกล้งยังสามารถเลือก “รูปแบบ” (Format) ของเนื้อหาได้ตามเจตนาของตนเอง เช่น ข้อความ เสียง ภาพนิ่ง ภาพวิดีโอ และอื่น ๆ และเลือกแนวทาง “การมีส่วนร่วม” (Participation) ให้เหมาะสมกับบริบทของการกลั่นแกล้งได้อีกด้วย โดยการมี Application ที่มากมายได้ช่วยเสริมให้การกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์มีความน่าสนใจและมีความซับซ้อนในด้านการนำเสนอเนื้อหามากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ อนันต์ วิวัฒน์เดชา (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ต่อความรุนแรงของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ และพบว่า ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดผลกระทบความรุนแรงเพราะการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการกลั่นแกล้งพฤติกรรมที่จะส่งผลกระทบโดยใช้ฟังก์ชันของสื่อสังคมออนไลน์เป็นตัวเพิ่มความรุนแรงของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์

ปัจจุบัน การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้ถูกนำไปเป็นส่วนหนึ่งของการกลั่นแกล้งทางสังคมอย่างแพร่หลาย ทั้ง ๆ ที่โดยแท้จริงแล้ว การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของสมาชิกในสังคมที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย โดยการแสดงความคิดเห็นดังกล่าวจะช่วยให้แต่ละฝ่ายได้ทราบถึงความคิดเห็นและความต้องการของแต่ละฝ่ายซึ่งจะช่วยให้กระบวนการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยมีความเสมอภาคและความยุติธรรมแก่ทุกฝ่ายมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม ในบรรยากาศทางการเมืองของประเทศไทยที่มีความขัดแย้งอย่างเด่นชัดระหว่างฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลซึ่งมักเป็นกลุ่มคนรุ่นเก่าที่มีความอนุรักษ์นิยมทางการเมือง และฝ่ายสนับสนุนประชาธิปไตยซึ่งส่วนใหญ่เป็นเยาวชนและคนรุ่นใหม่ที่มีหัวก้าวหน้าและสนับสนุนให้มีการปฏิรูปการปกครองของประเทศ ได้มีการนำเอาสื่อออนไลน์มาใช้เป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งฝ่ายที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกับความเชื่อทางการเมืองของตนเอง โดยแม้การกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ที่ถูกนำมาใช้ในประเด็นการเมืองจะดูเหมือนเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคม แต่อีกมุมหนึ่ง การมีพื้นที่สาธารณะในการร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในลักษณะของการวิพากษ์วิจารณ์ก็อาจถือเป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับภูมิปัญญาของผู้คนในสังคมและเป็นการส่งเสริมให้สังคมยอมรับฟังความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกันมากขึ้น กล่าวได้ว่า กลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ถือเป็นกลุ่มคนที่กำลังเข้ามามีบทบาทอย่างมากในกิจกรรมการเมืองของประเทศไทย โดยขณะนี้กลุ่มนักเรียนและนิสิตนักศึกษาจำนวนมากได้รวมตัวกันและแสวงหาช่องทางต่าง ๆ ในการสื่อสารและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของตนเอง ทั้งนี้ การสื่อสารด้วยสื่อออนไลน์ก็ถือเป็นช่องทางสำคัญที่เยาวชนคนรุ่นใหม่หลายกลุ่มได้นำเอามาใช้เพื่อสื่อสารและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองตามความเชื่อของตนเอง โดยเรื่องนี้ผู้วิจัยให้ความสนใจเฉพาะการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยมุ่งศึกษาว่ากลุ่มเยาวชนมีความเกี่ยวข้องหรือไม่อย่างไรกับกระบวนการกลั่นแกล้งทางการเมืองที่กำลังแพร่กระจายอย่างกว้างขวางในสื่อออนไลน์ต่าง ๆ โดยเฉพาะในประเด็นของ “การตระหนักรู้” (Awareness)

เกี่ยวกับธรรมชาติของการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ว่ามีรูปแบบและเจตนาของการสื่อสารอย่างไร ซึ่งเยาวชนแต่ละกลุ่มมีความรู้เท่าทันต่อการเปิดรับและพิจารณาความถูกต้องของข้อมูลดังกล่าวหรือไม่ รวมถึงเยาวชนมีพฤติกรรม “การมีส่วนร่วม” (Participation) ในเรื่องการกลั่นแกล้งทางเมืองที่เกิดขึ้นในโลกออนไลน์หรือไม่อย่างไร ซึ่งการศึกษาในประเด็นเหล่านี้จะช่วยให้ทราบว่ากลุ่มเยาวชนผู้ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการสืบสานกิจกรรมทางการเมืองในอนาคตนั้นมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอย่างไร พวกเขาตระหนักถึงการกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการนำเสนอเรื่องราวทางการเมืองหรือไม่ และพวกเขาได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองในลักษณะที่สะท้อนให้เห็นถึงการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์หรือไม่และอย่างไร

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง
2. เพื่อศึกษาการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของเยาวชนในเรื่องการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง
3. เพื่อสร้างแนวทางส่งเสริมให้เยาวชนรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์และแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์อย่างเหมาะสม

กรอบแนวคิดของการวิจัย

Denis McQuail (2005) อธิบายว่า การสื่อสารโดยมีคอมพิวเตอร์เป็นสื่อกลางคือการสื่อสารที่กระทำผ่านคอมพิวเตอร์จำนวนสองเครื่องขึ้นไปซึ่งได้เชื่อมโยงกันผ่านทางระบบเครือข่ายในการวิจัยนี้ ซึ่งในเรื่องนี้ผู้วิจัยใช้ “แบบจำลองการสื่อสาร SMCR” มาผนวกรวมกับทฤษฎีการสื่อสารในกลุ่ม “การสื่อสารผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์” (Computer-mediated communication) หรือ CMC ที่มุ่งวิเคราะห์รูปแบบและผลที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์โดยมีเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นสื่อกลาง รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง โดยมีรายละเอียดโดยสังเขปของแนวคิดและทฤษฎี โดยมีทฤษฎีการสื่อสารแนว CMC ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางสังคมและการลดความเป็นปัจเจกบุคคล (SIDE) หรือ Social Identity / Deindividuation Theory อธิบายว่า การสื่อสารในบริบท CMC ได้เปิดโอกาสให้ผู้สื่อสารละทิ้งอัตลักษณ์ของตนเองแล้วนำเอาอัตลักษณ์ของความเป็นกลุ่มมาใช้แทน (ธนภัทร, 2553) โดยทฤษฎีนี้ถูกนำเสนอโดย Lea และ Spears ในปี 1992 ภายใต้ความเชื่อที่ว่า บริบทการสื่อสารแบบออนไลน์นั้นมีผลต่อพฤติกรรมของผู้คนในการแสดงความเป็นตัวตนหรือสถานะทางสังคมผ่านสภาวะ “นิรนาม” (Anonymity) โดยบุคคลสามารถใช้คุณลักษณะดังกล่าวในการปกปิดตัวตนหรือนำอัตลักษณ์ของกลุ่มมาใช้แทนตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสามารถในการต่อรองกับกลุ่มคนที่มีจำนวนหรือมีอำนาจทางสังคมมากกว่า โดยในเรื่องของการกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์มักพบว่าฝ่ายที่เลือกสื่อสารด้วยสภาวะนิรนามมักเป็นฝ่ายที่มีอำนาจน้อยกว่า และมักเป็นผู้ที่กำลังถูกกลั่นแกล้งหรือถูกกดดันจากกลุ่มที่มีอำนาจมากกว่าในโลกของความจริง

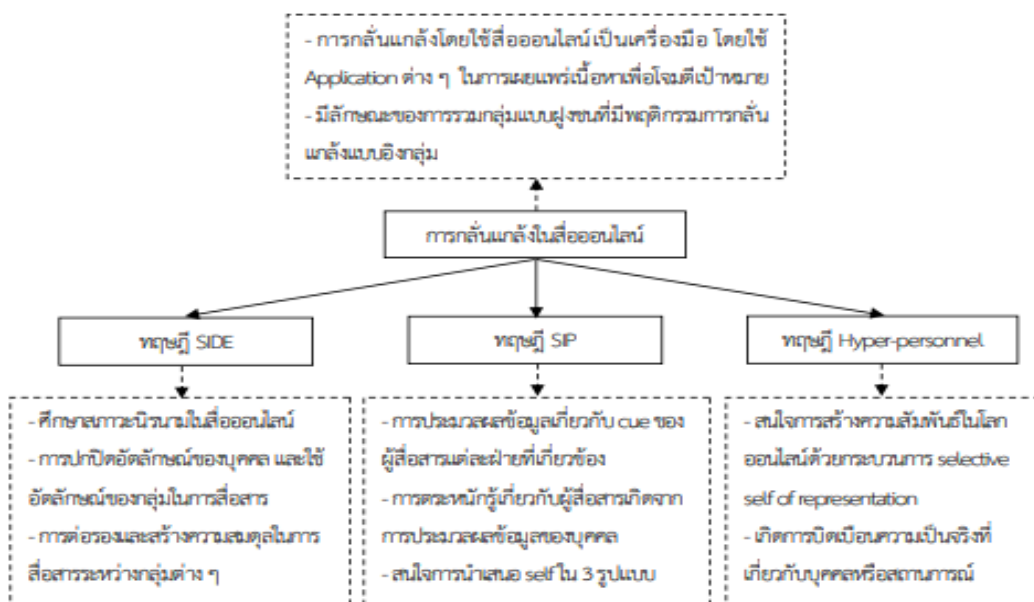
ทฤษฎีการประมวลผลข้อมูลทางสังคม (SIP) หรือ Social Information Processing Theory ถูกนำเสนอโดย Joseph Walther ในปี 1992 อธิบายว่า ได้มีการสร้างอวัจนภาษาสำรองขึ้นมาในการสื่อสารแบบ CMC เพื่อให้การสื่อสารมีความสมบูรณ์ได้แก่ รูปแบบข้อความ สไตล์การเขียน สไตล์การใช้ภาษา ช่วงเวลาการสื่อสาร ช่วงเวลาการตอบ จังหวะการโต้ตอบ อีโมติคอน และอื่น ๆ นอกจากนี้ ทฤษฎียังกล่าวถึงความสามารถของบุคคลใน “การประมวลผล” (Processing) ข้อมูลของตนเองใน 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) Actual Self หรือ ตัวตนที่เป็นจริงของบุคคล 2) Ideal Self หรือ ตัวตนที่ผู้นั้นอยากจะเป็น และ 3) Ought Self หรือ ตัวตนที่บุคคลเชื่อหรือมีความเห็นว่าตนมีคุณลักษณะดั่งนั้น (ธนภัทร, 2553) โดยการศึกษานี้จะช่วยให้ทราบแนวคิดของการนำเสนอตัวตนของผู้สื่อสาร (Presentation of self) ในเรื่องการกลั่นแกล้งดังกล่าว

ทฤษฎีการสื่อสารบุคคลที่เกินความจริง (Hyper-personal Commination Theory) ถูกนำเสนอโดย Joseph Walther ในปี 1996 อธิบายว่า บุคคลสามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในโลกออนไลน์เพื่อประกอบสร้างอัตลักษณ์ที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการให้ผู้อื่นรับรู้ โดยเรียกกระบวนการนี้ว่า Selective self of representation ซึ่งบุคคลสามารถ “บิดเบือน” (twist) ความเป็นจริงที่เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ กล่าวได้ว่า ในนัยหนึ่งทฤษฎีนี้ให้การชื่นชมยกย่องสื่อออนไลน์ว่ามีเครื่องมือต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมมติความเป็นจริงได้ตามต้องการ แต่อีกนัยหนึ่งคือการให้คำเตือนว่าเนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในสื่อออนไลน์อาจเกิดจากการตัดแต่ง (tailor) เนื้อหาที่เกินเลยไปจากความจริง จนอาจนำไปสู่การให้คุณค่าที่ผิดพลาดแก่บุคคล วัตถุ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ก็เป็นไปได้ ผู้สื่อสารจึงควรมีความตระหนักในเรื่องนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Barber J. David, 1972: 3) มาใช้ในการศึกษาวิจัยด้วย โดยแนวคิดกล่าวว่า ประชาชนสามารถแสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ทั้งในแบบโดยตรงนั่นคือการเข้าไปเป็นผู้ดำเนินการปกครองด้วยตนเอง หรือการมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมนั่นคือการเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่แทนด้วยวิธีการที่ได้กำหนดเอาไว้ ในเรื่องนี้ วรทิพย์ มีมาก และคณะ (2547 : 48-49) ได้อธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของการแสดงออก โดยกล่าวว่า บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การเขียน การพูด การโฆษณา การพิมพ์ ซึ่งการแสดงออกเหล่านี้อาจอยู่ในรูปแบบของการวิพากษ์วิจารณ์ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารตามระบอบประชาธิปไตย ในขณะที่ ฤทธิวิทย์ บุรีกุล (2552) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองจากแนวคิดของ Milbrath (1971) เอาไว้ว่า การมีส่วนร่วมระดับต่ำอาจแสดงออกด้วยการพูดคุยเรื่องการเมืองหรือการไปลงคะแนนเลือก การมีส่วนร่วมระดับปานกลางอาจแสดงออกด้วยการร่วมชุมนุมฟังการหาเสียง หรือการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง และการมีส่วนร่วมระดับสูง อาจแสดงออกด้วยการลงสมัครรับเลือกตั้ง หรือการดำรงตำแหน่งสำคัญในพรรคการเมือง การศึกษาด้วยแนวคิดนี้จะช่วยให้ผู้วิจัยทราบถึงแนวทางการมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มตัวอย่างเยาวชนและช่วยให้เกิดความเข้าใจลักษณะการมีส่วนร่วมกับการกลั่นแกล้งทางการเมืองที่ปรากฏในโลกออนไลน์

จากการศึกษาแนวคิดและของทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมาเชื่อมโยงกันเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของการศึกษาโดยสามารถอธิบายได้ด้วยแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพด้านบนแสดงความเชื่อมโยงของแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการศึกษา โดยจากแผนภาพจะเห็นได้ว่า ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีแนว CMC จำนวน 3 เรื่องที่มีคำอธิบายแตกต่างกันมาใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์ การกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ โดยคำอธิบายของทฤษฎี SIDE จะช่วยให้ผู้วิจัยทราบว่า ในสภาวะนิรนามของการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์นั้น บุคคลแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องจะมีการปกปิดหรือสร้างอัตลักษณ์ในการสื่อสารเพื่อต่อรองและสร้างความสมดุลระหว่างกลุ่มต่าง ๆ อย่างไร ในขณะที่ทฤษฎี SIP ช่วยให้เห็นเข้าใจการประมวลผลข้อมูลของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งว่ามีแนวคิดในการนำเสนอตัวตนใน 3 รูปแบบอย่างไร เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้แก่ผู้รับสารโดยเฉพาะในกรณีของการกลั่นแกล้งในประเด็นการเมืองซึ่งความน่าเชื่อถือของตัวตนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก และทฤษฎี Hyperpersonal จะช่วยให้เห็นเข้าใจการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้กลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ รวมถึงเข้าใจการบิดเบือนความจริงเกี่ยวกับบุคคลหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการกลั่นแกล้งด้วย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed method) ที่ดำเนินการทั้งในบริบท On-line และบริบท Off-line โดยผู้วิจัยกำหนดช่วงเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม - มิถุนายน 2564 รวมเป็นเวลา 6 เดือน โดยมีแนวคิดในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างและเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้ “แบบวิเคราะห์เนื้อหาสื่อออนไลน์” (Content-analysis form) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง Platform ของสื่อออนไลน์โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้
 - 1) มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมือง
 - 2) มีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมืองมาเป็นเวลานานและต่อเนื่อง
 - 3) มีจำนวนผู้เปิดรับเนื้อหาเป็นจำนวนมาก และ
 - 4) มีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นถึงการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์อย่างชัดเจน
 ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะของ Platform ไว้ 2 กลุ่มตามลักษณะของความคิดเห็นทางการเมืองที่อยู่คนละขั้วกันได้แก่ 1) กลุ่มต่อต้านรัฐบาล จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เฟซบุ๊กเยาวชนปลดแอก Free YOUTH และเฟซบุ๊กการเมืองไทย ในกะลา และ 2) กลุ่มสนับสนุนรัฐบาล จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ เฟซบุ๊กเชียร์ลุงตุ้มมาอยู่กลุ่มนี้ 1 และเฟซบุ๊กหลานลุงตุ้ม+FC โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองซึ่งจะนำไปใช้ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1
2. ผู้วิจัยดำเนินการด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยการแจก “แบบสอบถามเชิงสำรวจ” (Questionnaires) แก่กลุ่มตัวอย่างเยาวชนในจังหวัดสงขลา โดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กับผู้ตอบที่มีอายุระหว่าง 15 – 24 ปีซึ่งมีคุณลักษณะ ดังนี้ ได้แก่ 1) มีภูมิลำเนาในจังหวัดสงขลา 2) ใช้หรือเคยใช้สื่อออนไลน์ 3) มีความสนใจเรื่องการเมืองและติดตามจากสื่อออนไลน์ 4) เคยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองในสื่อออนไลน์ และ 5) เคยมีความเกี่ยวข้องในทางตรงหรือทางอ้อมกับการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง โดยเลือกแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างเยาวชน จำนวนไม่ต่ำกว่า 400 คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้งานสื่อออนไลน์ และข้อมูลเกี่ยวกับ “การตระหนักรู้” และ “การมีส่วนร่วม” ของกลุ่มตัวอย่างเยาวชนในเรื่องการกลั่นแกล้งออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองซึ่งจะนำไปใช้ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 โดยในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษา รวมถึงขอคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูล และสำหรับการทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขไปทำการทดสอบ Pre-Test กับกลุ่มคนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด โดยทำการทดสอบใน

ส่วนที่ 4 การตระหนักรู้ของเยาวชนเรื่องการกลั่นแกล้งทางสื่อออนไลน์ในประเด็นการเมือง จำนวน 15 ข้อ วิเคราะห์ได้ค่า $\alpha = .8430$ และส่วนที่ 5 การมีส่วนร่วมของเยาวชนเรื่องการกลั่นแกล้งทางสื่อออนไลน์ในประเด็นการเมือง จำนวน 15 ข้อ วิเคราะห์ได้ค่า $\alpha = .8282$ โดยทั้งสองส่วนมีความน่าเชื่อถือในระดับสูง เนื่องจากมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาเกิน .70 ซึ่งถือว่าสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยได้โดยอ้างอิงจากการศึกษา Jum C. Nunnally (1978)

ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เฉพาะ “สถิติเชิงพรรณนา” (Descriptive Statistics) ในการแปลผลการวิจัยที่ได้รับจากแบบสอบถามเชิงสำรวจ โดยใช้รูปแบบการรายงานผลทางสถิติที่ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ในรูปแบบจำนวน และค่าร้อยละ เพื่ออธิบายข้อมูล 5 ส่วน ประกอบด้วย 1) ลักษณะทางประชากรของเยาวชน 2) ทักษะคติของเยาวชน 3) พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ของเยาวชน 4) การตระหนักรู้ของเยาวชนเรื่องการกลั่นแกล้งทางสื่อออนไลน์ในประเด็นการเมือง และ 5) การมีส่วนร่วมของเยาวชนเรื่องการกลั่นแกล้งทางสื่อออนไลน์ในประเด็นการเมือง โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะถูกนำไปวิเคราะห์รวมกันกับข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อตอบวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย

3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบวิเคราะห์เนื้อหาสื่อออนไลน์และแบบสอบถามเชิงสำรวจมาบูรณาการร่วมกันภายใต้คำอธิบายของแบบจำลอง SMCR และทฤษฎีการสื่อสารในกลุ่ม CMC เพื่อสังเคราะห์เป็นแนวทางการส่งเสริมให้เยาวชนรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ซึ่งเป็นการตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 นั้นเอง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหาในสื่อออนไลน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีที่การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง โดยทำการศึกษาข้อมูลจากโพสต์เฟซบุ๊กของกลุ่มต่อต้านรัฐบาล จำนวน 644 โพสต์ และกลุ่มสนับสนุนรัฐบาล จำนวน 387 โพสต์รวม 1,031 โพสต์ ที่มีการเผยแพร่ในระยะเวลา 6 เดือน (มกราคม – มิถุนายน พ.ศ. 2564) โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

การศึกษาข้อมูลด้วยทฤษฎี SIDE พบว่า กลุ่มตัวอย่างเฟซบุ๊กทั้ง 2 กลุ่ม ได้แสดงการสื่อสารในเชิงกลั่นแกล้งทางการเมืองด้วยการใช้ “อัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม” (Group's identity) โดยเป็นการกำหนด “แก่นอัตลักษณ์” (Core identity) ของกลุ่มตนเองขึ้นมาแล้วนำอัตลักษณ์นี้ไปใช้ในการต่อรองเชิงอำนาจกับเป้าหมายที่ต้องการกลั่นแกล้ง ซึ่งกลวิธีที่การยกคำพูดของบุคคลถือว่าเป็นแนวทางการสื่อสารที่มีพื้นฐานอยู่บนอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม โดยพบว่ามีการใช้กลวิธีการยกคำพูดของบุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางสังคมตามที่กำหนดมาใช้ในการกลั่นแกล้ง โดยมีแนวทางการยกคำพูด 2 รูปแบบ ได้แก่ การยกคำพูดของบุคคลที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนเอง และการยกคำพูดของบุคคลที่เป็นโทษแก่ฝ่ายตรงข้าม การศึกษาข้อมูลด้วยทฤษฎี SIP พบว่า กลุ่มตัวอย่างเฟซบุ๊กทั้ง 2 กลุ่ม ได้แสดงการสื่อสารในเชิงกลั่นแกล้งทางการเมืองด้วยการใช้การนำ Cue ของบุคคลมาประกอบสร้างเป็น “ตัวตน” (Self) ของบุคคลตามวัตถุประสงค์ของการกลั่นแกล้ง กล่าวคือ ผู้ส่งสารได้ใช้เวลาในการพิจารณา Cue ของบุคคลหนึ่ง ๆ ว่ามีคุณสมบัติใดบ้างที่สามารถนำมาใช้ในการกลั่นแกล้งได้ โดยเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการตีความข้อมูลในหลายมิติประกอบกันเพื่อให้เกิดเป็น “ภาพลักษณ์” (Image) ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทางการเมือง โดยผู้วิจัยพบว่า มีแนวทางการสะท้อนภาพลักษณ์ 2 รูปแบบ ได้แก่ การสะท้อนภาพลักษณ์ของบุคคลที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนเอง และการสะท้อนภาพลักษณ์ของบุคคลที่เป็นโทษแก่ฝ่ายตรงข้าม

การศึกษาข้อมูลด้วยทฤษฎี Hyper-personal พบว่า กลุ่มตัวอย่างเฟซบุ๊กทั้ง 2 กลุ่ม ได้แสดงการสื่อสารในเชิงกลั่นแกล้งทางการเมืองด้วยกระบวนการ Selective self of representation ในลักษณะที่ “บิดเบือน” (twist) ความจริงที่เกี่ยวกับบุคคลหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยแถมแต่งกล่าวถูกตัดทอนมาจากภาพรวมของเหตุการณ์ทั้งหมดและนำมาประกอบสร้างใหม่ด้วยเครื่องมือหรือ Application ต่าง ๆ ที่ทำให้ความเป็นจริงส่วนย่อยกลายเป็นความเป็นจริงของภาพรวมทั้งหมด

สะท้อนให้เห็นความพยายามในการบิดเบือนข้อมูลให้มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการกลั่นแกล้งที่ผู้ส่งสารได้ตั้งเอาไว้ โดยผู้วิจัยพบว่า มีแนวทางการบรรยายสถานการณ์ 2 รูปแบบ ได้แก่ การบรรยายสถานการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนเอง และการบรรยายสถานการณ์ที่เป็นโทษแก่ฝ่ายตรงข้าม

ผลการวิจัยตอนที่ 2 การศึกษาข้อมูลจากแบบสอบถามเชิงสำรวจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของเยาวชนในเรื่องการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง โดยแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 5 ส่วนตามโครงสร้างของแบบสอบถาม ได้แก่ ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรของเยาวชน ข้อมูลลักษณะทางประชากรของเยาวชนการศึกษาพบว่า จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 436 คน เป็นเพศชาย มากที่สุด จำนวน 231 คน หรือร้อยละ 53.0 มีอายุ 19 – 21 ปี มากที่สุด จำนวน 267 คน หรือร้อยละ 61.2 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มากที่สุด จำนวน 260 คน หรือร้อยละ 59.6 มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษา มากที่สุด จำนวน 418 คน หรือร้อยละ 95.9 และมีรายได้ต่อเดือน 10,000 – 14,999 บาท มากที่สุด จำนวน 397 คน หรือร้อยละ 91.1 ส่วนที่ 2 ทักษะคิดของเยาวชน ตอนที่ 1 ทักษะคิดต่อประเด็นทางการเมือง โดยมีข้อคำถาม ได้แก่ เยาวชนเห็นว่าการเมืองมีความสำคัญเพียงใด พบว่า โดยเฉลี่ยเห็นว่าเรื่องนี้มีความสำคัญมากที่สุด จำนวน 339 คน หรือร้อยละ 84.8 เยาวชนมีความสนใจการเมืองเพียงใด พบว่า โดยเฉลี่ยมีความสนใจในระดับปานกลาง จำนวน 255 คน หรือร้อยละ 58.5 เยาวชนมีความเข้าใจการเมืองเพียงใด พบว่า ปานกลาง จำนวน 294 คน หรือร้อยละ 67.4 เยาวชนมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองเพียงใด พบว่า ปานกลาง จำนวน 262 คน หรือร้อยละ 60.1 เยาวชนมีอุดมการณ์หรือความเชื่อทางการเมืองหรือไม่ พบว่า มี จำนวน 260 คน หรือร้อยละ 59.6 เยาวชนมีความสนใจประเด็นการเมืองใดมากที่สุด พบว่า นโยบายของรัฐบาล จำนวน 336 คน หรือร้อยละ 77.06 และเยาวชนมีบทบาททางการเมืองใดมากที่สุด พบว่า แสดงความคิดเห็นในสื่อออนไลน์ จำนวน 424 คน หรือร้อยละ 97.24 ตอนที่ 2 ทักษะคิดต่อการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง โดยมีข้อคำถาม ได้แก่ เยาวชนเห็นว่าประชาชนทั่วไปควรมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเพียงใด พบว่า มาก จำนวน 353 คน หรือร้อยละ 81.0 เยาวชนเห็นว่าตนเองควรมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเพียงใด พบว่า มาก จำนวน 351 คน หรือร้อยละ 80.5 เยาวชนเห็นว่าการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองควรมีการแสดงออกแบบใด พบว่า ตรงไปตรงมา จำนวน 326 คน หรือร้อยละ 74.8 เยาวชนเห็นว่าการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองควรรู้สึกว่าความรุนแรงหรือไม่ พบว่า ไม่ควร จำนวน 238 คน หรือร้อยละ 54.6 และเยาวชนเห็นว่าการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองด้วยความรุนแรงถือเป็นสิ่งที่ผิดหรือไม่ พบว่า ผิด จำนวน 424 คน หรือร้อยละ 97.24 ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในสื่อออนไลน์ โดยมีข้อคำถาม ได้แก่ เยาวชนแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในสื่อออนไลน์ใดมากที่สุด พบว่า เฟซบุ๊ก จำนวน 270 คน หรือร้อยละ 61.9 เยาวชนแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในสื่อออนไลน์บ่อยครั้งเพียงใด พบว่า 2 - 3 วันครั้ง จำนวน 233 คน หรือร้อยละ 51.1 เยาวชนแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในสื่อออนไลน์ในรูปแบบใดมากที่สุด พบว่า การกดไลค์ จำนวน 205 คน หรือร้อยละ 47.0 เยาวชนเปิดรับความคิดเห็นทางการเมืองผ่านข้อมูลรูปแบบใดมากที่สุด พบว่า ข้อความ จำนวน 191 คน หรือร้อยละ 43.8 และเยาวชนติดตามการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในสื่อออนไลน์ใดมากที่สุด พบว่า อีจัน จำนวน 405 คน หรือร้อยละ 92.8

ส่วนที่ 4 การตระหนักรู้ของเยาวชนเรื่องการกลั่นแกล้งทางสื่อออนไลน์ในประเด็นการเมือง โดยผู้วิจัยทำการสรุปผลด้วยการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบการสื่อสาร 2 ตัว ได้แก่ ผู้ส่งสาร (S) และ ผู้รับสาร (R) ในส่วนของผู้ส่งสาร พบว่า เยาวชนตระหนักว่าผู้กลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์สามารถปกปิดตัวตนได้ในระดับน้อย จำนวน 222 คน หรือร้อยละ 50.9 เยาวชนตระหนักว่าผู้กลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์สามารถประกอบสร้างตัวตนในสื่อได้ตามความต้องการ

ในระดับน้อยมาก จำนวน 182 คน หรือร้อยละ 41.7 และเยาวชนตระหนักว่าผู้กลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ต้องการสร้างการรับรู้ที่เกินความจริงในระดับน้อย จำนวน 186 คน หรือร้อยละ 42.7 ซึ่งในภาพรวม พบว่าการตระหนักของผู้เยาวชนต่อผู้กลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์อยู่ในระดับน้อย และในส่วนของผู้รับสาร พบว่าเยาวชนตระหนักว่าตนเองสามารถเข้าร่วมการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ด้วยการปกปิดตัวตนได้ ในระดับน้อย จำนวน 178 คน หรือร้อยละ 40.8 เยาวชนตระหนักว่าตนเองสามารถประกอบสร้างตัวตนในสื่อได้ตามความต้องการ ในระดับปานกลาง จำนวน 172 คน หรือร้อยละ 39.4 และเยาวชนตระหนักว่าตนเองได้มีการรับรู้ที่เกินความจริงจากการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ ในระดับน้อย จำนวน 170 คน หรือร้อยละ 39.0

ส่วนที่ 5 การมีส่วนร่วมของเยาวชนเรื่องการกลั่นแกล้งทางสื่อออนไลน์ในประเด็นการเมือง โดยผู้วิจัยทำการสรุปผลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบการสื่อสาร 2 ตัว ได้แก่ ผู้ส่งสาร (S) และผู้รับสาร (R) ในส่วนของผู้ส่งสาร พบว่า เยาวชนปกปิดตัวตนเมื่อต้องการเข้าร่วมการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ในระดับมาก จำนวน 172 คน หรือร้อยละ 39.4 เยาวชนประกอบสร้างตัวตนตามความต้องการเมื่อเข้าร่วมการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ ในระดับมาก จำนวน 198 คน หรือร้อยละ 45.4 และเยาวชนสร้างการรับรู้ที่เกินความจริงเมื่อเข้าร่วมการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ ในระดับน้อย จำนวน 159 คน หรือร้อยละ 36.5 และในส่วนของผู้รับสาร พบว่า เยาวชนชักชวนบุคคลอื่นให้ปกปิดตัวตนเพื่อเข้าร่วมการกลั่นแกล้งออนไลน์ในระดับน้อย จำนวน 123 คน หรือร้อยละ 28.2 เยาวชนชักชวนบุคคลอื่นให้ประกอบสร้างตัวตนเพื่อเข้าร่วมการกลั่นแกล้งออนไลน์ในระดับน้อยมาก จำนวน 124 คน หรือร้อยละ 28.4 และเยาวชนต้องการให้ผู้อื่นได้มีการรับรู้ที่เกินความจริงจากการกลั่นแกล้งออนไลน์ในระดับน้อยมาก จำนวน 164 คน หรือร้อยละ 37.6

ผลการวิจัยตอนที่ 3 แนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ในเรื่องการเมืองสำหรับเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแนวทางส่งเสริมให้เยาวชนรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์และแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์อย่างเหมาะสม ด้วยการนำข้อมูลจากตอนที่ 1 และ 2 มาบูรณาการร่วมกันเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อสุดท้าย โดยในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้สร้าง “แบบจำลอง” (Model) เรื่องการรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ที่ช่วยเสริมสร้างทักษะการจำแนกองค์ประกอบต่างๆ ของกระบวนการสื่อสารเพื่อการกลั่นแกล้งทางการเมือง โดยเริ่มตั้งแต่การระบุตัวตนของผู้กลั่นแกล้ง การประกอบสร้างเนื้อหาการกลั่นแกล้ง กลวิธีการกลั่นแกล้ง และวัตถุประสงค์การกลั่นแกล้ง โดยแบบจำลองการสื่อสารนี้มีชื่อว่าเป็นเดลการรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ “IC3” ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

โมเดลการรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ “IC3”

ขั้นที่ 1	ขั้นที่ 2	ขั้นที่ 3	
“I” (Identify) ระบุตัวตน - พิจารณาอัตลักษณ์ของผู้ส่งสารเพื่อระบุจุดยืนทางการเมืองและวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร	“C” (Construct) ประกอบสร้าง - วิเคราะห์แนวคิดของการสร้างเนื้อหาเพื่อระบุประเด็นและวัตถุประสงค์ของการกลั่นแกล้ง	“W” (Wording) คำพูด	มองเห็นกลวิธีการยก “คำพูด” ของบุคคล ทั้ง 2 แบบ ได้แก่ คำพูดของบุคคลที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนเอง และคำพูดของบุคคลที่เป็นโทษแก่ฝ่ายตรงข้าม
		“I” (Image) ภาพลักษณ์	มองเห็นกลวิธีการสะท้อน “ภาพลักษณ์” ของบุคคล ทั้ง 2 แบบ ได้แก่ ภาพลักษณ์ของบุคคลที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนเอง และภาพลักษณ์ของบุคคลที่เป็นโทษแก่ฝ่ายตรงข้าม
		“S” (Situation) สถานการณ์	มองเห็นกลวิธีการบรรยาย “สถานการณ์” ของความจริง ทั้ง 2 แบบ ได้แก่ สถานการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนเอง และสถานการณ์ที่เป็นโทษแก่ฝ่ายตรงข้าม

โมเดลการรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ “IC3” ที่ปรากฏในตารางด้านบน คือเครื่องมือเสริมสร้างทักษะการรู้เท่าทันสื่อที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้นมาจากการวิจัยครั้งนี้ โดยชื่อ “IC3” ถูกตั้งขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับคำว่า “I see” ที่แปลว่า “ฉันรู้ ฉันเห็น ฉันเข้าใจ” ซึ่งในเรื่องนี้ คือ การที่ผู้รับสารได้เกิดความรู้ความเข้าใจกลวิธีการกลั่นแกล้งทางการเมืองในสื่อออนไลน์ที่ผู้สื่อสารได้นำมาใช้ในการโน้มน้าวหรือชักจูงให้ผู้รับสารมีความคิดคล้อยตามและเข้าร่วมในเนื้อหาที่มีการกลั่นแกล้งทางการเมือง โดยอธิบายได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การระบุตัวตน (Identify) ของผู้ส่งสาร

คำว่า “I” คือ “การระบุตัวตน” (Identify) ของผู้ส่งสารซึ่งถือเป็นขั้นตอนแรกของการรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ เรื่องนี้เป็นการพิจารณา “อัตลักษณ์” (Identity) ของผู้ส่งสารว่าได้นำเสนอตนเองอย่างไรซึ่งจะช่วยให้ทราบจุดยืนทางการเมืองและวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร โดยอ้างอิงคำอธิบายของทฤษฎี SIDE ที่กล่าวว่า ผู้สื่อสารในสื่อออนไลน์สามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการปกปิดและประกอบสร้างอัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของ “การกลั่นแกล้ง” (Bullying) ที่ผู้กระทำการมักอาศัยสถานะ “นิรนาม” (Anonymity) ในการโจมตีเป้าหมายเนื่องจากสภาวะดังกล่าวช่วยให้ผู้สื่อสารไม่ต้องรับผิดชอบกับการกลั่นแกล้งและปลดปล่อยตนเองจากกฎเกณฑ์หรือบรรทัดฐานทางสังคมต่าง ๆ นอกจากนี้การระบุอัตลักษณ์ยังช่วยให้ทราบว่ากลุ่มคนที่กำลังร่วมทำการกลั่นแกล้งใช้ “อัตลักษณ์ของกลุ่ม” (Group's identity) ในการต่อรองกับเป้าหมายของการกลั่นแกล้งอย่างไร และอัตลักษณ์รวมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นแก่นความคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองของกลุ่มอย่างไร โดยยกตัวอย่างจากกรณีของการศึกษาได้ ดังนี้

แนวทางการระบุตัวตนทางการเมืองของผู้ส่งสารตามโมเดล “IC3”

ส่วนเนื้อหาที่	ข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	การระบุตัวตนของผู้ส่งสาร
1. ชื่อโปรไฟล์	เยาวชนปลดแอก-Free Youth	กลุ่มคนที่ระบุว่าเป็นเยาวชน รวมตัวกันทำกิจกรรมการสื่อสารทางการเมืองเพื่อปลดปล่อยตนเองให้เป็นอิสระจากสภาวะที่ไม่ประเสริฐ	ผู้ส่งสารที่ไม่ระบุอัตลักษณ์ส่วนตัว แต่ใช้อัตลักษณ์ของกลุ่มในการสื่อสารเพื่อต่อรองอำนาจทางการเมือง
2. ภาพโปรไฟล์/ภาพพื้นหลัง	ใช้ภาพโลโก้เชิงสัญลักษณ์เป็นรูปตัววาย (Y)	สื่อความหมายถึงเยาวชนที่ยกมือประกาศชัยชนะ และมีรูปอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย	ผู้ส่งสารเป็นกลุ่มใหม่ที่สนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
3. ข้อมูลเกี่ยวกับ	ใช้คำอธิบายกลุ่มว่า “ปากเสียงของเยาวชน”	เป็นช่องทางสื่อสารที่สร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนความคิดเห็นทางการเมืองของภาคประชาชน	ผู้ส่งสารยึดโยงอัตลักษณ์ร่วมกันด้วยคำว่าเยาวชนสะท้อนถึงประเด็นเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน

ขั้นที่ 2 การประกอบสร้าง (Construct) เนื้อหา

คำว่า “C” ตัวที่สอง คือ “การประกอบสร้าง” เนื้อหาของผู้ส่งสารซึ่งถือเป็นขั้นตอนที่สองของการรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ เรื่องนี้เป็นการพิจารณา “เนื้อหา” (Content) ของการสื่อสารว่าถูกสร้างขึ้นมาอย่างไรและมีวัตถุประสงค์ใด ซึ่งจะช่วยให้ทราบถึงผลการตอบกลับที่ผู้ส่งสารต้องการได้รับ โดยอ้างอิงคำอธิบายของทฤษฎี SIP ที่กล่าวว่า ผู้สื่อสารในสื่อออนไลน์สามารถใช้ “ข้อมูลเชิงนัยยะ” (Cue) ต่าง ๆ เพื่อประกอบสร้างเนื้อหาของการสื่อสารให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่า มีการนำเอาข้อมูล 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) ภาพประกอบการโพสต์ 2) ข้อความประกอบการโพสต์ 3) การแสดงความรู้สึกต่อโพสต์ และ 4) การแสดงความคิดเห็นต่อโพสต์ มาประกอบสร้างร่วมกันเพื่อการกลั่นแกล้งเป้าหมายที่กำหนดโดยผู้รับสารต้องตระหนักว่าผู้ส่งสารได้ข้อมูลเหล่านี้ในการประกอบสร้างเนื้อหาให้เป็นไปในลักษณะที่ตนต้องการ เช่น เทคนิค “การนำเสนอตัวตน” และการ “บิดเบือน” (twist) ความจริง

เพื่อสร้างผลการรับรู้ที่เกินความจริง (Hyper reality) สะท้อนให้เห็นความพยายามในการบิดเบือนข้อมูลให้มีลักษณะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการกลั่นแกล้งที่ผู้ส่งสารได้ตั้งเอาไว้ โดยยกตัวอย่างจากกรณีของการศึกษาได้ดังนี้

แสดงแนวทางการประกอบสร้างเนื้อหาทางการเมืองตามโมเดล “IC3”

ส่วนเนื้อหาเคลื่อนไหว	ข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	การประกอบสร้างเนื้อหา	วัตถุประสงค์ของการกลั่นแกล้ง
1. ภาพประกอบโพสต์	ภาพนาย “อนุทิน ชาญวีรกูล”	ภาพที่กำลังแสดงสีหน้าและอารมณ์ซึ่งจริงสะท้อนการมีอารมณ์ไม่พอใจเหตุ	ผู้ส่งสารต้องการนำเสนอภาพของเป้าหมายในลักษณะของการสูญเสียการควบคุมอารมณ์	ลดความน่าเชื่อถือ
2. ข้อความประกอบโพสต์	“ถ้าหากใครก่นัก ก็ลองมาเป็นรัฐมนตรีดู”	การยกคำพูดของเป้าหมายมาประกอบสร้างใหม่ในลักษณะของการเหยียดหยามและประชดประชันฝ่ายตรงข้าม	ผู้ส่งสารต้องการสื่อว่าเป้าหมายเป็นผู้ไร้ความสามารถและขาดความน่าเชื่อถือเพราะขาดการควบคุมอารมณ์	กล่าวหาใส่ร้าย
3. การแสดงความรู้สึกต่อโพสต์	การแสดงความรู้สึกด้วย “การกดหัวเราะ”	การเปิดโอกาสให้มีการใช้เครื่องมือสื่อสารข้อมูลเชิง “นัยยะ” (Cue) เพื่อแสดงอารมณ์ด้านลบต่อเป้าหมาย	ผู้ส่งสารต้องการสนับสนุนเนื้อหาและร่วมแสดงความขบขันและเหยียดหยามเป้าหมาย	ลดความน่าเชื่อถือ
4. การแสดงความคิดเห็นต่อโพสต์	การแสดงความคิดเห็นในเชิงดูหมิ่นและดูแคลนเป้าหมาย	การเปิดโอกาสให้มีการใช้เครื่องมือสื่อสารสองทาง (ช่อง comment) เพื่อระดมกำลังจากผู้รับสารในการโจมตีเป้าหมาย	ผู้ส่งสารต้องการสร้างความชอบธรรมแก่เนื้อหา และการขยายความรุนแรงของการกลั่นแกล้งต่อเป้าหมาย	หลากหลาย (ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของ comment)

ขั้นที่ 3 จำแนกกลวิธี (Strategy) ของการกลั่นแกล้ง

ขั้นตอนสุดท้ายของการรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งทางการเมืองในสื่อออนไลน์ คือ การรู้เท่าทันกลวิธีที่ผู้ส่งสารนำมาใช้ในการสื่อสารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยกลวิธีแรกที่ควรมองเห็น คือ “W” (Working) นั่นคือ กลวิธีการยก “คำพูด” ของบุคคลมาบอกเล่าต่อในลักษณะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการกลั่นแกล้ง โดยผู้รับสารต้องตระหนักว่าผู้ส่งสารสามารถยกคำพูดมาบอกเล่าต่อได้ 2 แบบ ได้แก่ คำพูดของบุคคลที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนเอง และคำพูดของบุคคลที่เป็นโทษแก่ฝ่ายตรงข้ามซึ่งต้องพิจารณาแยกแยะออกจากกัน กลวิธีที่สองที่ควรมองเห็น คือ “I” (Image) นั่นคือ กลวิธีที่สะท้อนภาพลักษณ์ของบุคคลในลักษณะที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการกลั่นแกล้ง โดยผู้รับสารต้องตระหนักว่าผู้ส่งสารสามารถเลือกสะท้อนภาพลักษณ์ของบุคคลได้ 2 แบบ ได้แก่ ภาพลักษณ์ของบุคคลที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนเอง และภาพลักษณ์ของบุคคลที่เป็นโทษแก่ฝ่ายตรงข้ามซึ่งต้องพิจารณาแยกแยะออกจากกัน และกลวิธีที่สามที่ควรมองเห็น คือ “S” (Situation) นั่นคือ กลวิธีการบรรยาย “สถานการณ์” ที่เลือกมานำเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการกลั่นแกล้ง โดยผู้รับสารต้องตระหนักว่าผู้ส่งสารสามารถหยิบยกแง่มุมของสถานการณ์มาบอกเล่าได้ 2 แบบ ได้แก่ สถานการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนเองและสถานการณ์ที่เป็นโทษแก่ฝ่ายตรงข้ามซึ่งต้องพิจารณาแยกแยะออกจากกัน โดยการระบุและจำแนกแยกแยะกลวิธีเหล่านี้จะช่วยให้ผู้รับสารรู้เท่าทันมากขึ้น โดยยกตัวอย่างจากกรณีของการศึกษาได้ ดังนี้

แนวทางการจำแนกกลวิธีของการกลั่นแกล้งตามโมเดล “IC3”

กลวิธีการกลั่นแกล้ง	ข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูล	สรุปการจำแนกกลวิธีของการกลั่นแกล้ง
1. “W” (Wording) กลวิธี การยกคำพูด ของบุคคล	“คดียังไม่ถึงที่สุดก็หยุดไว้ก่อน จะให้คืนไปคงไม่ได้ เพราะหากหลังจากนี้ศาลสั่งให้ยึดอีกก็จะต้องอาวกลับไปแล้วมันไม่ได้”	เป็นการยกคำพูดของบุคคลที่เป็นโทษแก่ฝ่ายตรงข้าม (ใช้อัตลักษณ์ของฝ่ายตรงข้าม)	ผู้ส่งสารต้องการนำคำพูดของนายวิชณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี ที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับคดีของฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองในลักษณะที่ไม่ยอมอ่อนข้อให้ และสื่อให้เห็นความมุ่งมั่นของรัฐบาลในการจัดการฝ่ายตรงข้าม
2. “I” (Image) กลวิธี การสะท้อนภาพลักษณ์ของบุคคล	ภาพ “นายวิชณุ เครืองาม” กำลังกล่าวคำอธิบายพร้อมชี้นิ้วขึ้นเพื่อแสดงภาวะการมีอำนาจในการตัดสินใจ	เป็นการสะท้อนภาพลักษณ์ของบุคคลที่เป็นโทษแก่ฝ่ายตรงข้าม โดยใช้ self แบบ Ought Self นั่นคือ ตัวตนของเป้าหมายในแบบที่ฝ่ายผู้ส่งสารอยากให้เป็น	ผู้ส่งสารต้องการนำเสนอภาพลักษณ์ของนายวิชณุ ว่าเป็น “บิดาแห่งการยกเว้น” นั่นคือ บุคคลที่มีพฤติกรรมเบ็ดเบียนข้อกฎหมายต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์กับฝ่ายตนเองและเป็นโทษแก่ฝ่ายตรงข้าม
3. “S” (Situation) กลวิธี การบรรยายสถานการณ์	ศาลปกครองกลางสั่งยกเลิกคำสั่งอัยการพิทักษ์นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรกรณีคดีทุจริตจำนำข้าวในวันที่ 2 เมษายน 2564	เป็นการนำเสนอสถานการณ์ที่เป็นโทษแก่ฝ่ายตรงข้าม (เบ็ดเบียนเป็นด้านลบ) โดยเลือกนำเสนอในมุมที่ต้องการกลั่นแกล้งเป้าหมาย	ผู้ส่งสารเลือกนำเสนอเฉพาะประเด็นที่นายวิชณุ ให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชนด้วยประโยคนั้น และทำให้เกิดการตีความความจริงทั้งหมด แต่ไม่ได้นำเสนอประเด็นเรื่องกระบวนการทางศาลซึ่งต้องมีการดำเนินการคดีที่นายวิชณุอ้างด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

กล่าวโดยสรุป เยาวชนจำเป็นจะต้องระบุให้ได้ก่อนว่าเนื้อหาที่ตนเองกำลังเปิดรับเข้าข่ายหรือมีคุณลักษณะของการกลั่นแกล้งทางการเมืองหรือไม่ สอดคล้องกับทฤษฎี SIDE ที่กล่าวว่า การนำเสนอ “อัตลักษณ์” (Identity) ของบุคคลในสื่อออนไลน์อาจเป็นไปในลักษณะอ้างอิง “อัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม” (Group's identity) โดยเฉพาะในบริบทของการกลั่นแกล้งทางการเมืองซึ่งผู้สื่อสารมักคำนึงถึงกฎเกณฑ์ทางสังคมและความปลอดภัยของตนเองเมื่อต้องกล่าวถึงผู้อื่นในด้านลบ จึงต้องสื่อสารผ่านทางอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มด้วยเหตุนี้ ผู้รับสารจึงจำเป็นต้องระบุได้ว่าเนื้อหาใดเข้าข่ายการกลั่นแกล้งทางการเมือง โดยวิเคราะห์ได้ว่า ผู้เข้าร่วมการกันแกล้งเหล่านี้คือใคร พวกเขากำลังรวมตัวอยู่ในบริบทการสื่อสารใด และบริบทการสื่อสารนี้มีการบอกใบ้เชิงบริบทใดบ้างที่สื่อให้เห็น “แก่นอัตลักษณ์” (Core identity) หรือความคิดรวบยอดที่ผู้สื่อสารทุกคนในบริบทนี้ร่วมกัน ทั้งนี้ เมื่อนำมาวิเคราะห์พร้อมกับข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างเยาวชน พบว่า ยังมีการตระหนักรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ในระดับน้อย สะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนยังขาดความสามารถในการ “ระบุ” (identify) อัตลักษณ์ของการกลั่นแกล้งอันเป็นผลให้เกิดการรับรู้ความหมายและการแสดงการโต้ตอบกับเนื้อหาของผู้ส่งสารในลักษณะที่ไม่เหมาะสม

นอกจากนี้ เยาวชนจำเป็นต้องรู้เท่าทันการประกอบสร้างเนื้อหาการกลั่นแกล้งที่ผู้สื่อสารได้นำเสนอเอาไว้ โดยการที่จะระบุเรื่องนี้ได้ ผู้รับสารจะต้องพิจารณาส่วนประกอบต่าง ๆ ของเนื้อหาว่ามีอะไรบ้าง และแต่ละส่วนมีจุดมุ่งหมายในการบอกเล่าเรื่องราวอย่างไร ซึ่งการศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเยาวชน พบว่า ยังมีการตระหนักรู้ในระดับน้อยต่อการประกอบสร้างเนื้อหาที่มีเป้าหมายในการกลั่นแกล้งทางการเมือง ทั้งนี้ ทฤษฎี SIP ได้อธิบายว่า ผู้สื่อสารแต่ละฝ่ายต้องใช้เวลาในการประมวลผล (Processing) ข้อมูลในสื่อออนไลน์เพื่อนำเอาข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ข้อความ หรือรูปภาพ รวมถึงข้อมูลเชิงนัยยะอื่น ๆ เช่น การแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่มีต่อโพสต์ มาประกอบสร้างเป็นเนื้อหาในภาพรวมเพื่อสื่อให้ทราบว่าการสื่อสารเพื่อการกลั่นแกล้งครั้งนี้มีการบอกเล่าเรื่องราวอะไร เรื่องราวนั้นเป็นผลบวกหรือผลลบต่อบุคคลใด และการบอกเลาดังกล่าวต้องการให้ผู้รับสารแสดงการตอบกลับแบบใด โดยในส่วนต่อไปเยาวชนจำเป็นต้องนำความรู้ที่ได้รับจากการรู้เท่าทันการนำเสนออัตลักษณ์และการรู้เท่าทันการประกอบสร้างเนื้อหาภาวะวิเคราะห์ร่วมกัน โดยการศึกษาเรื่องการนำเสนออัตลักษณ์ช่วยให้ทราบว่าผู้ส่งสารมีแนวคิดอย่างไรเกี่ยวกับการคัดเลือกอัตลักษณ์ของบุคคลมานำเสนอเพื่อเป้าหมายในการกลั่นแกล้งทางการเมือง ในขณะที่การศึกษาเรื่องการประกอบสร้างเนื้อหาช่วยให้ทราบว่าผู้ส่งสารมีกลวิธีอะไรในการคัดเลือกรูปแบบของข้อมูลเพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ของการกลั่นแกล้งนั้น ๆ ซึ่งจากการนำผลการศึกษาทั้งสองมาวิเคราะห์ร่วมกันทำให้ผู้วิจัยพบว่าการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์มี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การกลั่นแกล้งด้วยการใช้ “คำพูด” 2) การกลั่นแกล้งด้วยการใช้ “ภาพลักษณ์” และ 3) การกลั่นแกล้งด้วยการใช้ “สถานการณ์” โดยเรื่องนี้สอดคล้องกับคำอธิบายของทฤษฎี Hyper-personal ได้กล่าวว่า โลกออนไลน์มีเครื่องมือหรือ Application ในการเติมเต็มข้อบกพร่องของการสื่อสารผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สื่อสารสามารถบิดเบือนหรือประกอบสร้าง “ความจริง” (Truth) ที่อาจมีลักษณะเกินความจริง (Hyper reality) ซึ่งในเรื่องนี้คือการบอกเล่าเรื่องราวทางการเมืองที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการกลั่นแกล้ง

ด้วยเหตุนี้เอง การศึกษาเรื่องนี้นำไปสู่การสร้างโมเดลการรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ “IC3” เพื่อสร้างเสริมแนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ในเรื่องการเมืองสำหรับเยาวชนรวมถึงประชาชนทั่วไป โดยอาศัยผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 นั่นคือ เพื่อศึกษาวิธีการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งช่วยให้ทราบว่ามีการใช้สื่อใดบ้างที่ถูกนำมาใช้สื่อสารในเรื่องนี้และมีแนวคิดทฤษฎีอะไรที่สนับสนุนกลวิธีการสื่อสารดังกล่าว และผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 นั่นคือ เพื่อศึกษาการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของเยาวชนในเรื่องการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งช่วยให้ทราบว่าพฤติกรรมการสื่อสารในสื่อออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างเยาวชนเป็นเช่นไร เยาวชนได้แสดงการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมอย่างไรต่อกิจกรรมการกลั่นแกล้งทางการเมืองในสื่อออนไลน์ซึ่งจะช่วยให้ทราบว่าเยาวชนมีจุดด้อยหรือจุดแข็งในเรื่องใดบ้าง และทักษะการรู้เท่าทันสื่อใดบ้างที่สมควรนำมาพัฒนาและสร้างเสริมให้แก่เยาวชน โดยผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการวิจัยครั้งนี้คงได้มีส่วนในการหาคำตอบให้กับคำถามดังกล่าวและคาดหวังว่าโมเดลการรู้เท่าทันสื่อนี้จะเป็นประโยชน์แก่เยาวชนและผู้สนใจทั่วไป โดยผู้วิจัยเชื่อว่าเรื่องราวทางการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทุกคน และประชาชนควรมีทักษะการสื่อสารที่จำเป็นเพื่อรู้เท่าทันกลวิธีการสื่อสารของกลุ่มก้อนทางการเมืองต่าง ๆ เพื่อช่วยให้สร้างเสริมให้ประชาชนมีความคิดวิจารณ์ญาณที่เหมาะสม ไม่ตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด และแสดงการตัดสินใจแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างชาญฉลาดและก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ประเทศชาติมากที่สุด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งหวังที่จะศึกษาพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และศึกษาการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมของเยาวชนในเรื่องดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยนี้ยังคงสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและพฤติกรรมการกลั่นแกล้งอันเป็นผลมาจากความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทหนึ่งในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น หากจะมีการสร้างแนวทางส่งเสริมให้เยาวชนรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์และแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์อย่างเหมาะสมนั้น จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องกลวิธีและการตระหนักรู้ของเยาวชนในช่วงเวลาอื่น ๆ มาประกอบด้วย เพื่อช่วยให้ทราบว่าการรับรู้ทางด้านการเมืองมีผลหรือไม่อย่างไรต่อวัตถุประสงค์ เป้าหมาย หรือกลวิธีในการกลั่นแกล้งในสื่อออนไลน์ หรืออาจเป็นการศึกษาเปรียบเทียบกับการศึกษาเพื่อการกลั่นแกล้งทางการเมืองที่ปรากฏในสื่ออื่น ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ และสื่อโทรทัศน์ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะของตัวสื่อและการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์ในการกลั่นแกล้งดังกล่าว ซึ่งอาจนำไปสู่การสร้าง “แบบจำลอง” (Model) เรื่องการรู้เท่าทันการกลั่นแกล้งที่เหมาะสมกับประเภทของสื่อที่หลากหลาย นอกจากนี้ ผู้วิจัยส่งเสริมให้มีการนำเอาทฤษฎีการสื่อสารในกลุ่ม “การสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์” (Computer-mediated communication) หรือ CMC มาใช้มากขึ้น เนื่องจากเป็นทฤษฎีที่ยังไม่ได้รับความนิยมและขาดการนำมาประยุกต์ใช้อย่างจริงจังเพื่อศึกษาปรากฏการณ์ทางการเมืองการสื่อสารในบริบทเฉพาะนั้นคือการสื่อสารในโลกออนไลน์ของประเทศไทย

บรรณานุกรม

- ถวิลวดี บุรีกุล. (2552). *พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน : จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธนภัทร เต็มรัตนกุล และรุ่งนภา พิตร์ปรีชา. (2553). การประมวลองค์ความรู้เรื่องผลกระทบของเทคโนโลยีสื่อใหม่กับการประชาสัมพันธ์ จากเว็บไซต์ของ The Institute for Public Relations. *วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา*, 3(4), หน้า.123-146.
- ประชาชาติธุรกิจ. *เปิดวิจัย Cyberbullying เยาวชนไทยกับความเสี่ยงยุค 4.0-* <https://www.prachachat.net/facebook-instant-article/news-146845>
- มูลนิธิยุวพัฒน์. *การกลั่นแกล้ง (Bullying) ความรุนแรงในสังคม*. <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th/bullying>
- วรทิพย์ มีมาก และชีวินทร์ ฉายาขวลิต. (2547). *หน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง.
- อนันต์ วิวัฒน์เดชา. (2560). *ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีสื่อสังคมออนไลน์ต่อความรุนแรงของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Barber J. David. (1972). *Citizen Politics*. Chicago: Markham.
- Knapp, M. and Daly, J. (2002). *Handbook of Interpersonal Communication*. California: Sage Publication, Inc.
- McQuail, Denis. (2005). *McQuail's Mass Communication Theory 5th ed*. London: SAGE Publications.
- Milbrath, L. W. (1971). *Political Participation*. New York: University of Buffalo Press.
- Nunnally, J. (1978). *Psychometric Theory*. New York: McGraw - Hill.